



Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 4508/2020
25.11.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Јелене Боровац, Драгане Маринковић, Бранка Станића и Татјане Матковић Стефановић, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Ђорђе Пешић, адвокат из ..., против тужене „ADDIKO BANK“ АД Београд, коју заступа Немања Алексић, адвокат из ..., ради утврђења ништавости уговора и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Вишег суда у Лесковцу Гж 742/19 од 19.11.2019. године, у седници одржаној 25.11.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ одлучивање о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Вишег суда у Лесковцу Гж 742/19 од 19.11.2019. године, као изузетно дозвољеној.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Вишег суда у Лесковцу Гж 742/19 од 19.11.2019. године и пресуда Основног суда у Лесковцу П 4338/18 од 05.12.2018. године, тако што се **УСВАЈА** тужбени захтев тужиле и утврђује да је ништава одредба члана 8. уговора о кредиту за унапређење енергетске ефикасности уз субвенцију камате број ... од 07.06.2012. године која гласи „корисник кредита се неопозиво и безусловно обавезује да на дан пуштања кредита у коришћење, плати банци фиксну накнаду за обраду кредитног захтева у висини од 1,00% износа одобреног кредита утврђеног у члану 1. уговора“.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужили на име стицања без основа на име трошкова обраде кредитног захтева, а по основу уговора о кредиту за унапређење енергетске ефикасности уз субвенцију камате број ... од 07.06.2012. године исплати износ од 1.779,25 динара са законском затезном каматом почев од 08.06.2012. године до коначне исплате.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужили накнади трошкове парничног поступка у износу од 89.000,00 динара у року од 15 дана од дана пријема отправке пресуде.

Образложење

Пресудом Основног суда у Лесковцу П 4338/18 од 05.12.2018. године, одбијен је као неоснован захтев тужиле којим је тражила да се утврди да је ништава одредба члана 8. уговора о кредиту за унапређење енергетске ефикасности уз субвенцију

камате број ... од 07.06.2012. године која гласи „корисник кредита се неопозиво и безусловно обавезује да на дан пуштања кредита у коришћење, плати банци фиксну накнаду за обраду кредитног захтева у висини од 1,00% износа одобреног кредита утврђеног у члану 1. уговора“ и да се обавезе тужени да јој на име стицања без основа на име трошкова обраде кредитног захтева, а по основу уговора о кредиту за унапређење енергетске ефикасности уз субвенцију камате број ... од 07.06.2012. године исплати износ од 1.779,25 динара са законском затезном каматом почев од 08.06.2012. године до коначне исплате, као и захтев за накнаду трошкова парничног поступка.

Пресудом Вишег суда у Лесковцу Гж 742/19 од 19.11.2019. године, одбијена је као неоснована жалба тужиоца и потврђена првостепена пресуда у ставу 1. и 2. изреке, док је иста пресуда преиначена у ставу 3. изреке, тако што је обавезан тужилац да туженом на име трошкова парничног поступка исплати 30.000,00 динара заједно са законском затезном каматом од дана падања у доцњу до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев туженог за исплату трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужила је изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права позивајући се на члан 404. ЗПП.

Имајући у виду различиту судску праксу у истој правној ситуацији, Врховни касациони суд налази да су у конкретном случају испуњени услови из члана 404. Закона о парничном поступку да се ревизија сматра изузетно дозвољеном, па је ради потребе уједначавања судске праксе донео одлуку као у првом ставу изреке.

Испитујући правилност побијане пресуде у смислу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да је ревизија основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, парничне странке су закључиле уговор о кредиту 07.06.2012. године којим је банка одобрила готовински кредит у износу од 177.924,95 динара. Чланом 8. наведеног уговора предвиђено је да се тужилац као корисник кредита неопозиво и безусловно обавезује да на дан пуштања кредита у коришћење плати фиксну накнаду туженом за обраду кредитног захтева у висини од 1,00% од вредности одобреног кредита. Тужена банка је сходно члану 1. уговора 07.06.2012. године исплатила 177.924,95 динара по профактури број ... од 23.05.2012. године, а од одобреног кредита задржала 1.779,25 динара на име трошкова обраде кредита.

Код овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су закључили да је тужила као корисник кредита прихватила понуду банке и била упозната са обавезним елементима уговора о кредиту. Како су општи услови пословања банке саставни део уговора о кредиту, а трошкови обраде кредита и пуштање кредита у течај као и други трошкови које банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита су били познати на дан обрачуна, а тужила је као уговарач пристала на овакве услове, нижестепени судови су закључили да оваква одредба није противна принудним прописима и јавном поретку или добрим обичајима због чега нема услова за утврђење њене ништавости, а самим тим да није дошло до неоснованог обогаћења туженог.

Становиште нижестепених судова није правилно.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило које треба да одреди приступ и понашање банке - даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО која обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеност промета. Уговор о кредиту по својој правној природи је посебна врста уговора по приступу. Али, код оваквих уговора слобода преговарања и уговарања није потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, па и средства обезбеђења резултат преговора и уговарања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговора.

Тумачењем члана 1065. ЗОО произлази да приликом закључења уговора о кредиту, није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга.

Према члану 17. Закона о заштити корисника финансијских услуга „Службени гласник РС“ 36/11 од 27.05.2011. године и 139/14 од 18.12.2011. године прописано је да су банка и давалац лизинга дужни да кориснику пруже информације и одговарајућа објашњења о условима који се односе на уговор о депозиту, кредиту или лизингу, уговор о дозвољеном прекорачењу рачуна, односно уговор о издавању и коришћењу кредитне картице за које је показао интересовање на начин који ће кориснику омогућити да упореди понуде различитих давалаца истих услуга и процени да ли ови услови одговарају његовим потребама и финансијској ситуацији, али који корисника ни једног тренутка неће довести у заблуду (став 1). Банка и давалац лизинга су дужни да кориснику услугу понуде у динарима, осим ако корисник не захтева да му се услуга понуди у динарској противвредности стране валуте, односно у страном валути у складу са прописима којима се уређује девизно пословање. Банка и давалац лизинга су дужни да кориснику у писаној форми укажу на ризике које преузима кад се услуга пружа у динарској противвредности стране валуте, односно у страном валути (став 2). Народна банка Србије прописује у којој страном валути банка, односно давалац лизинга могу кориснику понудити и одобрити, односно индексирати кредит, лизинг и кредитну картицу – ако корисник захтева да му се услуга понуди у динарској противвредности стране валуте, односно у страном валути у складу са ставом 2. овог члана (став 3). Садржај понуде је прописан ставом 3. истог члана по коме понуда, између осталог садржи и ефективну каматну стопу и укупан износ који корисник треба да плати, односно који треба да му се исплати, а приказан је на репрезентативном примеру у коме су назначени сви елементи на основу којих је тај износ обрачунат (тачка 8); врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита уз одређење да ли су фиксни или променљиви, а ако су променљиви – периоде у којима ће се мењати начин измена (тачка 10).

Одлуком о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник РС“ бр. 65/11, 62/18) која се примењује од 05.12.2011. године прописани су, између осталог, изглед и садржина обрасца који се уручују кориснику. Тачком 12. прописано је да су банка и давалац лизинга дужни да кориснику пре закључења уговора о депозиту, кредиту/платним картицама, лизингу, дозвољеном прекорачењу односно отварању и вођењу рачуна уруче понуду сачињену на одговарајућем обрасцу. По тачки 13. банка и давалац лизинга су дужни да кориснику уз примерак закљученог уговора о депозиту/кредиту, дозвољеном прекорачењу рачуна, односно лизингу уруче преглед обавезних елемената тог уговора сачињен на одговарајућем обрасцу. Банка и давалац лизинга су дужни да кориснику уз примерак закљученог уговора о депозиту (изузев депозита по виђењу), кредиту, односно лизингу, поред прегледа обавезних елемената тог уговора из става 1. ове тачке уруче и план исплате кроз отплате сачињен на одговарајућем обрасцу. Тачком 15. прописан је начин попуњавања обрасца 1б-ПО кредита којим је, између осталог, у тачки 8. прописано да се у колону „друге уплате/трошкови уносе износи које корисник кредита плаћа поводом коришћења кредита на основу закљученог уговора о кредиту и то трошкови обраде захтева, трошкови пуштања кредита у течај, годишња провизија на име накнаде за администрирање кредита, накнаде за неискоришћени део оквирног кредита, износ премије осигурања, ако је осигурање услов за коришћење кредита, трошкови отварања и вођења рачуна који су услов за одобравање кредита, други трошкови у вези са споредним услугама које су услов за коришћење кредита, а које сноси корисник (нпр. фиксна провизија на име накнаде за обраду захтева за осигурање, трошкови издавања извода из регистра непокретности, трошкови процене вредности непокретности и покретних ствари, трошкови овере заложне изјаве, трошкови уписа заложног права – хипотеке, трошкови увида у базу података о задужености корисника и друго). Образац 1Б којим су прописани основни подаци о кредиту/платној картици и понуда у делу којим су регулисани трошкови кредита предвиђа у тачки 3.2. да трошкови кредита између осталог садрже висину ефективне каматне стопе и укупан износ који ће корисник платити током периода отплате кредита у валути и/или динарској противвредности (репрезентативни пример у коме су назначени сви елементи на основу којих је тај износ обрачунат); врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита фиксни или променљиви, а ако су променљиви навести елементе на основу којих се одређују, њихову висину у време закључења уговора, периоде у којима ће се мењати, начин на који ће се мењати (тачка 3.3).

У овом случају, тужена није трошкове обраде кредита укључила у ефективну каматну стопу већ их је одредила у фиксном износу од 1.779,25 динара и наплатила их мимо ефективне каматне стопе, иако су ти трошкови обраде кредита били познати приликом њиховог обрачуна, чиме је тужена поступала супротно цитираном Закону и Одлуци. Банка има право да своје кредитне услуге наплаћује кроз каматну стопу као цене за коришћење њених услуга које обухвата само стварне трошкове настале из кредитног односа, па самим тим право и на трошкове накнада банкарских услуга, али се ова наплата врши под условом да је понуда банке садржала јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита и од чега се исти састоје, како корисник кредита не би био доведен у заблуду о којим трошковима је реч, што је и правни став Врховног касационог суда од 22.05.2018. године. С обзиром да није извршена спецификација трошкова, то оваква понуда није имала све елементе како би клијент, овде тужиља била потпуно информисана у погледу наведене накнаде, због чега је ревизијски суд утврдио да је цитирана одредба уговора ништава. Услед последица ништавости, према

члану 104. Закона о облигациом односима, тужени је у обавези да врати тужиљи оно што је примио по ништавој одредби спорног уговора о кредиту.

На основу члана 416. став 1. ЗПП одлучено је као у изреци.

На основу чланова 153, 154. и 165. ЗПП тужена је обавезана да тужиљи накнади трошкове парничног поступка, а исти се односе на састав тужбе у износу од 6.000,00 динара, приступ пуномоћника на два одржана рочишта по 7.500,00 динара, приступ на три неодржана рочишта од по 4.500,00 динара, састав жалбе у износу од 12.000,00 динара, састав ревизије 33.000,00 динара, такса на ревизију 3.800,00 динара и такса на одлуку по ревизији 5.700,00 динара, све одмерено према важећој АТ и ТТ.

**Председник већа - судија
Звездана Лутовац,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић